

Iso Rytisuon tuulivoimahanke (Yli-Ii, Oulu)

YVA-selostusvaiheen lausunnot ja mielipiteet

Lausunnot

Fingrid Oyj

Meillä ei ole kommentteja YVA-selostuksesta.

Tässä YVA-lausunnossa ei voida ottaa kantaa tarkemmin rakentamiseen tai teknisiin ratkaisuihin. Kaavalausunto annetaan aikanaan kaavaratkaisusta, kun osayleiskaava etenee. Fingridin johtoalueelle tai sen läheisyyteen sijoittuvasta rakentamisesta tulee pyytää Fingridistä erillinen risteämälausunto. Pyydämme toimittamaan risteämälausuntopyynnön ensisijaisesti verkkosivun kautta www.fingrid.fi/risteamalausunnot.

Tämä lausunto koskee vain Fingridin voimajohtoja.

Pyydämme toimittamaan YVA- ja kaava-asioita koskevat lausuntopyynnot Fingridin kirjaimoon kirjaamo@fingrid.fi.

Ilmatieteen laitos

Ilmatieteen laitoksella ei ole lausuttavaa Iso Rytisuon tuulivoimahankkeen YVA-selostukseen, koska alue on yli 20 km päässä lähimmästä laitoksen säätutkasta.

Luonnonvarakeskus Luke

Lausunnossaan Luke keskittyy Metsästyslaissa (28.6.1993/615) 5 § (13.7.2018/555) lueteltuihin riistalajeihin ja poronhoitoon.

Iso Rytisuon hankealue on pääasiassa turvemaata, ja ojittamattomia soita sekä keskiosan turvetuotantoaluetta lukuun ottamatta kaikki kivennäismaan metsät ja turvekankaat ovat metsätalouskäytössä; alueella on kuitenkin joitain, lähinnä suoluontokohteita, joista tärkeimmät ovat Härkäinsuo ja Sommasuo.

Tuulivoima-alueen hankealueella ei esiinny luonnonsuojelulain 64 tai 65 §:n mukaisia arvokkaita luontotyyppisiä mutta alueelle sijoittuu metsälain 10 §:n mukaisia erityisen arvokkaita elinympäristöjä. Hankealueella ei havaittu luontodirektiivin liitteiden II ja IV b

kasvilajeja tai uhanalaisia lajeja, mutta siellä todettiin joitain alueellisesti uhanalaisia, silmälläpidettäviä tai muutoin arvokkaita, luontoarvoja indikoivia soiden putkilokasvi- ja sammallajeja. Muutoin hankealueen ulkopuolisilta sähkönsiirtoreiteiltä tai hankealueelta ei ole tiedossa arvokasta kasvilajistoa.

Hankealueella sijaitsevat tärkeät luontokohteet ja monimuotoisuutta tukevat kohteet tulee huomioida voimaloiden sijoittelussa siten että niiden luonnontilaa ei uhata. Käytännössä tarvitaan riittävän laaja suojavyöhyke kunkin kohteen ympärille. Sähkönsiirtovaihtoehtoista VE C ja VE D aiheuttavat vähemmän häiriötä ympäristöön kuin VE A ja VE B ja ovat siinä mielessä parhaimmat vaihtoehdot. Reittien vetäminen luontokohteiden yli ei ole suotavaa, vaikka ne sijoittuisivat jo rakennettujen linjojen viereen. Lisärakentaminen heikentää kohteen luontoarvoja, lisää häiriövaikutusta ja uhkaa jo toipunutta kasvillisuutta.

Hankealue sijoittuu BirdLifen tietojen mukaan kurjen valtakunnallisesti merkittävälle kevätmuuttoreitille. Lisäksi hankealueen kautta voi muuttaa merkittäviä määriä petolintuja sekä metsähanhia.

YVA-selostuksessa todetaan, että "Lintujen muutto alueella on pääosin vähäistä ja hajanaista, eikä alueen läpimuuttavaan lajistoon arvioida kohdistuvan vähäistä suurempia vaikutuksia, koska hankealue ei sijoitu lintujen päämuuttoreitille". Luke huomauttaa, että ilman hankealueella tehtyä perusteellista muutontarkkailua tällaisia päätelmiä ei voida tehdä. Kevätmuuton havainnointi puuttuu YVA-selostuksesta. Se pitää toteuttaa hankealueella ja siihen tulee varata noin 2 viikkoa huhtikuun lopulta toukokuun alkuun, mikä on isojen lintujen päämuuttoaikaa alueella. Havainnoinnissa tulee kirjata lajit ja niiden lento- korkeudet. Lisäksi muutkin YVA-selostuksen mukaan hankealueella tehdyt linnustokartoitukset ovat minimaalisen lyhyitä kestoilta. Syysmuuton havainnointiin hankealueella tulisi myös käyttää enemmän aikaa kuin 5 päivää. Lähialueilla tehdyt havainnoinnit tai kirjallisuuslähteet eivät korvaa itse hankealueella tehtyä havainnointia. Tiira-havainnointipalvelun havainnot ja hankealueelta ja sen lähistöltä tulisi myös käyttää.

Hankkeen vaikutukset viitasammakoesiintymiin tulisi selvittää tarkemmin. Tuulivoimaloiden ja sähkönsiirtoverkon sijoittelussa esiintymät tulee huomioida. Ilman perusteellista tietoa esiintymien sijainnista ja koosta tämä on vaikeaa.

Selostuksesta ei käy ilmi onko hankealueen kosteikkoja kartoitettu erikseen saukon osalta. Selostuksessa todetaan kuitenkin, että Leuanojalla laji voi esiintyä. Tämän olisi voinut saukkoselvityksellä selvittää.

Selostuksessa suurpetojen sekä muun eläimistön osalta vaikutukset arvioidaan vähäisiksi ja lajien arvioidaan tottuvan tuulivoimaan.

Lajiston totumisesta tuulivoimaan, ei tällä hetkellä ole kuitenkaan juurikaan tieteellistä näyttöä. Selostuksessa kerrotaan havaituista eläimistä ja niiden jäljistä voimaloiden alueilla. Luke huomauttaa, että olemassa olevan tieteellisen tiedon perusteella, eläimet voivat käyttää tuulivoima-alueita ja liikkuvat niillä, mutta tuulivoima-alueita käytetään usein vähemmän kuin kontrollialueita tai etäämmällä sijaitsevia alueita. Lisäksi tulee huomioida, että vaikutukset eivät välttämättä kohdistu ainoastaan suoraan välttämiskäyttäytymiseen vaan populaatiotasolla esim. lisääntymiseen. Mikäli elinympäristö jollain tasolla heikkenee lisääntymisen kannalta (esim. pirstoutuminen myötä), vaikutukset voivat näkyä vasta pidemmällä aikavälillä.

Luke huomauttaa, että tuulivoiman vaikutuksista eläinlajistoomme on toistaiseksi vain vähän tietoa. On tärkeää tiedostaa, että vaikutusten mitta saattaa poiketa näistä selostuksessa tehdyistä arvioista, mikäli tuulivoiman vaikutukset ja mm. useiden alueella olevien tuulivoimapuistojen yhteisvaikutukset lajeille laajassa mittakaavassa osoittautuvat merkittävämmäksi.

Selostuksessa viitataan tehtyihin seurantatutkimuksiin. Niiden osalta on syytä huomioida, että konsulttien tekemät raportit eivät ole verrattavissa tieteelliseen tietoon, jossa tutkimusaineisto on käsitelty tilastollisia menetelmiä ja analyysejä käyttäen, joilla hallitaan tiedon epävarmuutta, ja joka on sen jälkeen vertaisarvioitu. Kartoitukset ja raportit eivät ole siis tutkimuksia, vaan selvityksiä, kartoituksia tai seurantaraportteja. Niistä puuttuu tutkimuksen tunnusmerkit ja rakenteet, eikä niitä ole referoitu tieteellisiin menetelmin. Ensisijaisesti vaikutusten arvioinneissa tulisi tukeutua olemassa olevaan tieteelliseen kirjallisuuteen.

Poronhoito

Iso Rytisuon hankealue sijoittuu poronhoitoalueen eteläosiin Oijärven paliskunnan alueelle. Oijärven paliskunta sijaitsee poronhoitolain (PHL 848/1990) mukaisen erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetun alueen eteläpuolella. Hankkeen vaikutuksia poroelinkeinolle on YVA-selostuksessa arvioitu tuulivoima-alueen ja siihen liittyvän sähkönsiirron osalta. Samalla poronhoitoon kohdistuvien haitallisten vaikutusten lieventämistä ja porotaloutta koskevan arvioinnin epävarmuustekijöitä on käsitelty lyhyesti. Lisäksi YVA-selostuksessa on arvioitu niitä mahdollisia yhteisvaikutuksia, joita kohdistuu Oijärven paliskunnan porotalouteen Iso Rytisuon tuulivoimahankkeesta ja useista muista toiminnassa olevista ja suunnitelluista tuulivoima-alueista sekä muusta paliskunnan alueella vaikuttavasta maankäytöstä. YVA-selostuksen lopussa on myös ehdotettu porotalouteen kohdistuvien vaikutusten seurannan toteuttamista ja menetelmiä, joilla se voitaisiin toteuttaa.

Luke katsoo, että Iso Rytisuon tuulivoimahankkeen YVA-arvioinnissa ja siihen liittyvässä selostuksessa poronhoitoon kohdistuvat vaikutukset ja niiden voimakkuus Oijärven paliskunnan poronhoitoon ja porotalouteen on arvioitu ja kuvattu varsin kattavasti tukeutuen saatavilla olevaan tutkimustietoon, poronhoitoon liittyviin aineistoihin ja paliskunnan kanssa käytyihin neuvotteluihin. Nämä arvoinnit sisältävät porolaitumiin kohdistuvat suorat ja välilliset vaikutukset, porojen laidunten käyttöön, poronhoitotöihin, porovahinkoihin ja porotalouden kannattavuuteen liittyvät vaikutukset sekä myös poronhoitoon liittyvät sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset.

Myös Iso Rytisuon tuulivoimahankkeen ja muiden alueelle suunniteltujen tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutuksia Oijärven paliskunnan poronhoitoon ja porotalouteen on Luken näkemyksen mukaan arvioitu siten, kun se on tämänhetkisen tietämyksen perusteella tehtävissä YVA-arviointiprosesseissa. Luke näkee myös erittäin tärkeänä, että näiden yhteisvaikutuksien merkittävyydestä on esitetty selkeät tiivistetyt yhteenvedot (Taulukko 70). Luke katsoo myös tarpeelliseksi, että Iso Rytisuon tuulivoimahankkeen YVA-arvioinnissa on myös pohdittu poronhoitoon kohdistuvien haitallisten vaikutusten mahdollisia lieventämiskeinoja ja porotaloutta koskevan arvioinnin epävarmuustekijöitä. Poronhoidon kannalta tärkeää on myös se, että YVA-selostuksessa on ehdotettu porotalouteen kohdistuvien vaikutusten seurannan toteuttamista ja menetelmiä, joilla se voitaisiin toteuttaa.

Lopuksi Luke kuitenkin toteaa, että lähitulevaisuudessa tutkimustiedon ja käytännön kokemusten lisääntyessä on mahdollista tehdä entistä luotettavampia arviota tuulivoimarakentamisen vaikutuksista poronhoitoon ja porotalouteen.

Lausunnon tiivistelmä

Iso Rytisuon hankealue sijoittuu poronhoitoalueen eteläosiin Oijärven paliskunnan alueelle, jossa on myös useita muita toiminnassa olevia ja suunniteltuja tuulivoima-alueita. Luke katsoo, että Iso Rytisuon tuulivoimahankkeen YVA-arvioinnissa Oijärven paliskunnan poronhoitoon ja porotalouteen kohdistuvat vaikutukset ja niiden voimakkuus on kuvattu niin kyseisen hankkeen erillisvaikutusten kuin myös sen ja muiden alueelle suunniteltujen tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutusten osalta varsin kattavasti.

Poronhoidon kannalta tärkeää on myös se, että YVA-selostuksessa on ehdotettu hankkeesta aiheutuvien haitallisten vaikutusten mahdollisia lieventämiskeinoja sekä porotaloutteen kohdistuvien vaikutusten seurannan toteuttamista ja menetelmiä. Luke kuitenkin toteaa, että lähitulevaisuudessa tutkimustiedon ja käytännön kokemusten lisääntyessä on mahdollista tehdä entistä luotettavampia arviota tuulivoimarakentamisen vaikutuksista poronhoitoon ja porotalouteen. Yleisesti Luke huomauttaa, että tuulivoiman vaikutuksista eläinlajistoomme on toistaiseksi vain vähän tietoa. On tärkeää tiedostaa, että vaikutusten mitta saattaa poiketa näistä selostuksessa tehdyistä arvioista, mikäli tuulivoiman vaikutukset ja mm. useiden alueella olevien tuulivoimapuistojen yhteisvaikutukset lajeille laajassa mittakaavassa osoittautuvat merkittävämmäksi.

Metsähallitus (Natura-alueen maanomistajana)

Kusisuon Natura-arviointi

Arvioinnin asianmukaisuus ja käytetyt aineistot

Natura-arviointi on laadittu asiantuntija-arviointina, ja se perustuu pääasiassa virallisiin Natura-tietolomakkeisiin sekä muuhun Natura-alueelta ja hankealueelta sekä niiden ympäristöstä olemassa olevaan luonto- ja linnustotietoon. Lisäksi suojeluperusteena olevan uhanalaisen lajin liikkumista Natura-alueella selvitettiin maastossa vuosina 2020 ja 2024 yhteensä seitsemän maastotyöpäivän ajan. Mahdolliseen Natura-alueella pesivän linnuston liikkumiseen hankealueella kiinnitettiin huomiota myös itse hankealueen linnustoselvityksissä. Arvioinnissa on tukeuduttu myös arvioinnin tekijöiden asiantuntemukseen ja kokemukseen Natura-alueiden suojeluperusteissa mainittujen lajien ja luontotyyppien levinneisyydestä, ekologiasta ja käyttäytymisestä.

Metsähallitus katsoo, että Natura-arvioinnissa on tunnistettu alueiden suojeluperusteina olevat lajit ja luontotyypit asianmukaisesti.

Vaikutukset alueen suojeluperusteena oleviin luontotyypeihin

Arvioinnin mukaan voimalan rakennuspaikoista tai sähköasemapaikasta ei arvioida aiheutuvan vaikutuksia luontotyypeille etäisyyden vuoksi. Sen sijaan Natura-alueen itäpuolella sen valuma-alueelle ja kohtuullisen lähelle sen rajaa sijoittuvat maakaapelireittivaihtoehdot SVE B, SVE C ja SVE D voivat aiheuttaa vaikutuksia. SVE C leikkaa Natura-aluetta noin 120 m matkalla alueella, jolle ei sijoitu mitään Natura-luontotyyppiä ja SVE B ja SVE

D sijoittuvat lähimmillään noin 32 m etäisyydelle Natura-alueesta, olemassa olevan tien vastakkaiselle puolelle.

Lähimmäksi maakaapelireittivaihtoehtoa SVE C ulottuvat suojeluperusteena olevista luontotyypeistä aapasuot noin 42 m etäisyydelle ja keidassuot noin 100 m etäisyydelle. Maakaapelireittien asentamisen aiheuttama paikallinen kuivatusvaikutus saattaa ylittää aapasoille, ja samoin puustoisien laidan reunavaikutus lisääntyy marginaalisesti. Vaihtoehtojen SVE B ja SVE D aiheuttama mahdollinen paikallinen kuivuminen ulottuu korkeintaan aivan aapasuon laitaan, ja vaikutus on marginaalinen. Vaikutuksen merkittävyys arvioidaan vähäiseksi kaikissa vaihtoehdoissa. Keidassoihin ei arvioida yltävän lainkaan niitä muuttavia hydrologisia vaikutuksia tai reunavaikutuksen lisääntymisestä aiheutuvia vaikutuksia.

Metsähallitus yhtyy arvioinnin johtopäätöksiin vaikutuksista luontotyypeille ja katsoo, että merkittäviä heikentäviä vaikutuksia ei synny. Kuitenkin, koska muut vaihtoehdot kuin SVE C ovat Natura-alueeseen kohdistuvilta vaikutuksiltaan vähäisemmät, Metsähallitus katsoo, että jatkokehittämisen tulee keskittyä niihin.

Vaikutukset alueen suojeluperusteena olevaan linnustoon

Arvioinnin mukaan törmäysriskiä ja häiriövaikutusta katsotaan aiheutuvan kahdeksalle Natura-alueen suojelun perusteena olevalle lintulajille. Arvioinnin mukaan vaikutus koskee kuitenkin vain pientä osaa Natura-alueesta ja alueella esiintyviä lajeja, joten vaikutuksen merkittävyys arvioidaan korkeintaan vähäiseksi. Kyseisten lintulajien joukossa on päiväpetolintulajeja, suopöllö, metsähanhi ja kurki.

Metsähallitus kiinnittää huomiota siihen, että törmäysriskiä on käsitelty vain pintapuolisesti huolimatta siitä, että Natura-alueen suojelun perusteena olevaan lajistoon kuuluu monia lintulajeja, joilla yleisesti arvioidaan olevan kohonnut riski törmätä tuulivoimaloihin (esim. suurikokoiset ja kaartelevat, suoraviivaisesti lentävät, pitkiä ruokailulentoja säännöllisesti tekevät lajit). Lisäksi suopöllön osalta ei ole huomioitu, että Luonnonvarakeskuksen koostejulkaisun mukaan siirtymävaikutus pöllöillä voi ulottua jopa viiden kilometrin etäisyydelle voimaloista (Tolvanen ym. 2023). Viiden kilometrin häiriövyöhykettä käyttäen koko Natura-alue sisältyisi häiriöalueeseen. Metsähallitus katsoo, että kun huomioidaan esitetyt tutkimukset, suopöllön osalta arvioinnin johtopäätökseen sisältyy epävarmuutta.

Arvioinnin mukaan törmäysriski Kuisuon Natura-alueella pesivälle uhanalaiselle suojelun perusteena olevalle lajille on hyvin vähäinen, vaikka pari ajoittain saalistaa hankealueella. Häiriövaikutuksen ei arvioida ulottuvan pesäpaikalle saakka.

(Poistettu salassa pidettävä lausunnon osuus, JulKL 621/1999: 24.1 §, kohta 14)

Lieventävät toimenpiteet

Arvioinnin mukaan Natura-alueelle kohdistuvan häiriön vaikutusta voi lieventää ajoittamalla Natura-aluetta lähimpien voimaloiden räjäytys- ym. melua aiheuttavat toimenpiteet lintujen pesimäkauden, etenkin haudonta-ajan (toukokuu-kesäkuun alku) ulkopuolelle.

Metsähallitus yhtyy käsitykseen töiden ajoittamisen tärkeydestä, mutta toteaa, että

jotkin petolinnut alkavat pesiä jo huhtikuussa ja kurkien syysmuutto jatkuu aina lokakuun lopulle asti. Natura-arvioinnista ei selviä, onko käytännössä mahdollista, että kaikki tuulivoiman vaatimat rakennustoimenpiteet ajoitettaisiin talvikuukausien ajalle.

Metsähallitus huomauttaa, että lieventävien toimenpiteiden tulisi olla konkreettisia ja niiden toteuttaminen tulisi Natura-arvioinnissa kuvata yksityiskohtaisesti arvioiden myös vaikutukset, jotka jäävät jäljelle lieventävien toimenpiteiden jälkeen.

Oijärven paliskunta

Iso Rytisuon hanke sijoittuu Oijärven paliskuntaan. Oijärven paliskunnan suurin sallittu eloporomäärä on 1300 ja poronomistajia on 47. Paliskunnan poronhoito perustuu luonnonlaitumiin ja porojen vapaaseen laiduntamiseen. Oijärven paliskunta on erittäin kuormittunut laidunalansa vähenemisestä ja pirstoutumisesta teollisen maankäytön vuoksi. Kiihtyvä energiahankkeiden suunnittelu työllistää paliskunnan poroisäntää ja hallintoa kohtuuttomasti. Paliskunnassa on toiminnassa ja suunnitteilla huomattava määrä tuuli- ja aurinkovoiman tuotantoa. Lisäksi alueella on muutakin maankäyttöä. Poronhoidon laidun- ja toimintatila ei kestä muusta maankäytöstä aiheutuvaa kumuloituvaa häiriötä ja laidunalan heikkenemisen ja vähenemisen taakkaa. Pienen paliskunnan alueella on jo olemassa ja suunniteltuna suuri määrä tuulivoimaa, ja niiden yhteisvaikutus paliskunnan poronhoidolle nousee keskeiseksi hankkeiden vaikutusten arvioinnissa.

Poronhoidon huomioon ottaminen

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan lailla turvattu erityinen oikeus (PHL 848/1990): "Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maanomistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta" (PHL 3§). Poronhoitolaissa 53 §:n mukaan: "suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa." Paliskunnan kanssa on järjestetty PHL 53 § kaltainen neuvottelu 30.9.2022.

Poronhoitoalueen maakuntakaavoissa on poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamista edellyttäviä yleismääräyksiä sekä tarkempia määräyksiä esim. poronhoidolle tärkeiden alueiden huomioonottamisesta ja säilyttämisestä. Voimassa olevan Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan poronhoitoalueen rajaa koskevan merkinnän määräys edellyttää: "Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet, kuten erotus- ja ruokintapaikat sekä pyyntiaidat. Valtion maiden käytön osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa."

Iso Rytisuon tuulivoima-alueen hankealuetta ei ole osoitettu lainvoimaisissa Pohjois-Pohjanmaan vaihemaakuntakaavoissa tuulivoimaloiden alueena, joten hanke on ristiriidassa voimassa olevien maakuntakaavojen kanssa. Pohjois-Pohjanmaalla on vireillä energia- ja ilmastovaihemaakuntakaava, josta Iso Rytisuon tv-1-alue on poistettu kokonaan kaavaehdotuksesta. Kaava-alueella on voimassa Uuden Oulun yleiskaava. Myöskään siinä aluetta ei ole merkitty tuulivoimatuotantoon soveltuvaksi. Voimassa olevan kaavan mukaan "Tarkemmassa suunnittelussa tulee turvata porotalouden toiminta- ja kehittämisedellytykset.--"

Alueidenkäyttölain 32§:n mukaan maakuntakaavan on oltava ohjeena yleiskaavaa laadittaessa ja muutettaessa. Alueidenkäyttölain 39§:n mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset. Yleiskaava ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Poronhoitolain 3§ tekee poronhoitajista alueella oikeudenhaltijoita, joille ei saa hankkeen kaavalla aiheuttaa kohtuutonta haittaa. Alueidenkäyttölain 9§:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Laki ympäristövaikutusten arvioinnista (YVAL 252/2017) velvoittaa myös alueella toimivaan elinkeinon kohdistuvien vaikutusten selvittämiseen.

Ympäristövaikutusten arviointiselostus

YVA-selostuksessa mainitaan, että Iso Rytisuon tuulivoimahankeen alueen laajuus on noin 1,15 % paliskunnan pinta-alasta ja hanke sijoittuu porojen syyslaidunalueelle kattaen siitä noin 14,7 km² eli 22 % kyseisestä syyslaitumesta. Arvioinnin keskittyminen pinta-aloihin on epäolennaista vaikutusten ymmärtämisen kannalta ja pahimmillaan johtaa harhaan, kun energiarakentamisesta aiheutuvia häiriövaikutuksia, kumuloituvia vaikutuksia ja muita yhteisvaikutuksia muun olemassaolevan maankäytön tai muiden alueella olevien hankkeiden kanssa ei oteta riittävästi huomioon. Pinta-alaan keskittyminen ei anna kattavaa käsitystä aiheutuvista vaikutuksista laidunpinta-alan käytettävyyteen tai poronhoidon järjestymiseen, eli poronhoitoon toiminnallisena kokonaisuutena. Jos arvioinnissa lasketaan pinta-ala vaikutusta, niin se olisi suhteutettava sen alueen paliskunnan osan käytettävissä olevaan laidunpinta-alaan. Jos arvioidaan häiriövaikutuksia, on se suhteutettava paliskunnassa jo olevaan erilaisesta infrastruktuurista aiheutuvaan häiriövaikutukseen ja nähtävä kumulatiivisena (vrt. Kumpula et al. 2019). YVA-selostuksessa mainitaan, että syyslaidunalue, jolle hankealue sijoittuu, on paliskunnan eteläisin ja hieman erillään muista samantyyppisistä laitumista, jolloin sen merkittävyys korostuu paliskunnan eteläosan poroille. Tämä ei kuitenkaan näy vaikutusten merkittävyyden arvioinnissa, joka pohjautuu pitkälti suoran laidunmenetyksen kautta tehtyyn arvioon.

Vaihtoehdossa VE 1 laidunalueen menetys on arvioitu pienenä muutoksena ja vaihtoehdossa VE 2 kohtalaisena muutoksena. Vaikutukset porojen laidunten käyttöön, poronhoitotyöhön sekä sosiaalisiin ja kulttuurisiin tekijöihin on nähty kohtalaisena muutoksena. Oijärven paliskunta on eri mieltä vaikutusten merkittävyyden arvioinnista. Paliskunta on hankealueen kohdalta kapea, hankealue ja sen häiriö- sekä välttämisaalueet kattavat ison osan paliskunnan eteläosasta, estäen porojen luontaisen laidunkierron paliskunnan pohjois- ja eteläosista. Oijärven paliskunta näkee hankkeessa suurena huolena sen, että porot ohjautuvat kulkeutumaan poronhoitoalueen ulkopuolelle, joka aiheuttaa paliskunnalle ongelmia sekä lisäkustannuksia, sillä poroja tulee hakea ja kuljettaa pois alueelta. Hankkeen vaikutukset kohdistuvat erityisesti eteläosan paliskunnan syys- ja toiminta-alueisiin. Oijärven paliskunta näkee, että hankkeen vaikutukset nousevat suureksi, etenkin paliskunnan eteläosaan.

YVA-selostuksessa kerrotaan, että sähkönsiirtoreitillä ei ole arvioitu olevan vaikutuksia millekään osa-alueelle, sillä sähkönsiirtoreitit sijoittuvat olemassa olevan infrastruktuurin yhteyteen. Millä perustein ei arvioida olevan minkäänlaisia vaikutuksia? Levennetäänkö esimerkiksi nykyistä voimajohtokäytävää? Tällöin ainakin jonkinlaisia vaikutuksia voi syntyä poronhoidolle.

Yhteisvaikutusten arvioinnin osalta YVA-selostuksessa mainitaan, että paliskunnan läntisiin osiin sijoittuviin tuulivoimahankkeisiin ei Iso Rytisuon hankkeella arvioida olevan yhteisvaikutuksia. Tämä ei pidä paikkaansa. Kaikkialle paliskunnan alueelle tulevalla toiminnalla on vaikutusta koko paliskuntaan, sillä paliskunta eri alueineen on yhtenäinen toimintaympäristö. Etenkin sosiaalisten ja kulttuuristen vaikutusten osalta useilla suunnitteilla ja toiminnassa olevilla hankkeilla on yhteisvaikutuksia siihen, miten poroelinkeinon jatkuvuus ja tulevaisuuden toiminta- ja kehittämisedellytykset nähdään. YVA-selostuksessa arvioidaan, että kokonaisuudessaan useiden tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutukset Oijärven paliskunnan eteläosan poroelinkeinolle kohoavat merkitykseltään ko. hanketta suuremmiksi. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan arvioida vaikutusten merkittävyyttä ollenkaan. Oijärven paliskunta näkee, että yhteisvaikutukset kaikkien paliskunnan alueella toiminnassa ja suunnitteilla olevien hankkeiden osalta nousevat kohtuuttomiksi.

YVA-selostuksessa kerrotaan, että tuulivoimalla on positiivinen vaikutus ilmastonmuutoksen hidastamisessa, joka on myös merkittävimpiä uhkatekijöitä poronhoidolle. Muu maankäyttö vaikuttaa kuitenkin negatiivisesti poronhoidon ilmastonmuutoksen sopeutumisen mahdollisuuksiin sillä nimenomaan monimuotoiset ja riittävän laajat sekä rauhalliset laitumet ovat avainasemassa sopeutumisessa. (Rasmus, ym. 2023.)

Menettelyssä tulee etsiä toimenpiteitä haitallisten vaikutusten estämiseen, lieventämiseen ja kompensointiin yhteistyössä alueen poronhoidon harjoittajien kanssa. Lisäksi Iso Rytisuon hankkeessa on välttämätöntä selvittää poronhoitoon kohdistuvat yhteisvaikutukset paliskunnan alueella ja lähialueella olemassa ja suunnitteilla olevien hankkeiden kanssa.

Lopuksi

Alueen maakunta- ja osayleiskaavoista tulee määräyksiä, jotka YVA-lain ja poronhoitolain kanssa edellyttävät erityistä poronhoidon huomioon ottamista suunnittelussa ja sen toimintaedellytysten *turvaamista*. Hankkeessa korostuu yhteisvaikutusten arvioinnin tarpeellisuus alueella toimivien tai sinne suunniteltujen muiden tuulivoima- ja aurinkovoima-alueiden kanssa.

Tuulivoimahankkeen rakentamisesta ja toiminnasta aiheutuvat haitat tulee pyrkiä lieventämään ja ne haitat, joita ei voida lieventää tulee korvata Oijärven paliskunnalle täysimääräisesti. YVA-menettelyn aikana on neuvoteltu paliskunnan kanssa ja Oijärven paliskunta näkee, että näitä aloitettuja neuvotteluja on syytä jatkaa. Hankkeen vaikutusten estämis-, lieventämis- ja kompensatiokeinoista tulee sopia Oijärven paliskunnan kanssa. Oijärven paliskunta näkee, että mahdollisia haittojen lieventämiskeinoja voi olla esimerkiksi turvetuotannosta poistuneiden alueiden ennallistaminen tai riistapeltojen perustaminen alueelle, jotta porojen kulkua poronhoitoalueen ulkopuolelle voitaisiin pyrkiä estämään.

Oijärven paliskuntaa huolestuttavat erityisesti lukuisten hankkeiden yhteisvaikutukset alueen poronhoitoon, jotka muodostuvat kohtuuttomaksi alueen poronhoidolle.

Viitteet

Kumpula, J., Siitari, J., Siitari, S., Kurkilahti, M., Heikkinen, J. & Oinonen, K. (2019) Poronhoitoalueen talvilaitumet vuosien 2016–2018 laiduninventoinnissa. Talvilaidunten tilan muutokset ja muutosten syyt. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 29/2019. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/543976> .

Rasmus, S., Landauer, M., Lehtonen, I., Mettiäinen, I., Sorvali, J., Kumpula, J., ...& Turunen, M. (2023). Porotalouden sopeutuminen ilmastonmuutokseen: miten ilmastonmuutoksen haitalliset

vaikutukset voidaan minimoida? CLIMINI99 hankkeen loppuraportti. Arktisen keskuksen tiedotteita, 64. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-363-1>.

Oulun Vesi

Oulun Vedellä ei ole lausuttavaa Infinergies Oy:n ja ABO Energy Suomi Oy:n Oulun Yli-
lissä sijaitsevasta Iso Rytisuon tuulivoimahankkeen YVA-selostuksesta.

Paliskuntain yhdistys

Iso Rytisuon hanke sijoittuu Oijärven paliskuntaan. Oijärven paliskunnan suurin sallittu eloporomäärä on 1300 ja poronomistajia on 47. Paliskunnan poronhoito perustuu luonnonlaitumiin ja porojen vapaaseen laiduntamiseen. Oijärven paliskunta on erittäin kuormittunut laidunalansa vähenemisestä ja pirstoutumisesta teollisen maankäytön vuoksi. Kiihtyvä energiahankkeiden suunnittelu työllistää paliskunnan poroisäntää ja hallintoa kohuttomasti. Paliskunnassa on toiminnassa ja suunnitteilla huomattava määrä tuuli- ja aurinkovoiman tuotantoa. Lisäksi alueella on muutakin maankäyttöä. Poronhoidon laidun- ja toimintatila ei kestä muusta maankäytöstä aiheutuvaa kumuloituvaa häiriötä ja laidunalan heikkenemisen ja vähenemisen taakkaa. Pienen paliskunnan alueella on jo olemassa ja suunniteltuna suuri määrä tuulivoimaa, ja niiden yhteisvaikutus paliskunnan poronhoidolle nousee keskeiseksi hankkeiden vaikutusten arvioinnissa.

Poronhoidon huomioon ottaminen

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan lailla turvattu erityinen oikeus (PHL 848/1990): "Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta" (PHL 3§). Poronhoitolaissa 53 §:n mukaan: "suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa." Hanke sijoittuu yksityismaalle, mutta on suositeltavaa järjestää PHL 53 §:n kaltainen neuvottelu paliskunnan kanssa YVA-selostus- tai kaavaluonnosvaiheessa. Paliskunnan kanssa on järjestetty PHL 53 § kaltainen neuvottelu 30.9.2022.

Poronhoitoalueen maakuntakaavoissa on poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamista edellyttäviä yleismääräyksiä sekä tarkempia määräyksiä esim. poronhoidolle tärkeiden alueiden huomioonottamisesta ja säilyttämisestä. Voimassa olevan Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan poronhoitoalueen rajaa koskevan merkinnän määräys edellyttää: "Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet, kuten erotus- ja ruokintapaikat sekä pyyntiaidat. Valtion maiden käytön osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa."

Iso Rytisuon tuulivoima-alueen hankealuetta ei ole osoitettu lainvoimaisissa Pohjois-Pohjanmaan vaihemaakuntakaavoissa tuulivoimaloiden alueena, joten hanke on ristiriidassa voimassa olevien maakuntakaavojen kanssa. Pohjois-Pohjanmaalla on vireillä energia- ja ilmastovaihemaakuntakaava, josta Iso Rytisuon tv-1-alue on poistettu kokonaan kaavaehdotuksesta. Kaava-alueella on voimassa Uuden Oulun yleiskaava. Myöskään siinä aluetta

ei ole merkitty tuulivoimatuotantoon soveltuvaksi. Voimassa olevan kaavan mukaan ”Tarkemmassa suunnittelussa tulee turvata porotalouden toiminta- ja kehittämisedellytykset.”

Alueidenkäyttölain 32§:n mukaan maakuntakaavan on oltava ohjeena yleiskaavaa laadittaessa ja muutettaessa. Alueidenkäyttölain 39§:n mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset. Yleiskaava ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Poronhoitolain 3§ tekee poronhoitajista alueella oikeudenhaltijoita, joille ei saa hankkeen kaavalla aiheuttaa kohtuutonta haittaa. Alueidenkäyttölain 9§:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Laki ympäristövaikutusten arvioinnista (YVAL 252/2017) velvoittaa myös alueella toimivaan elinkeinoon kohdistuvien vaikutusten selvittämiseen. Paliskuntain yhdistys katsoo, että poronhoitoon voi kohdistua vaikutuksia, jotka voivat olla merkittäviä ja näin ollen ne on selvitettävä YVA-menettelyssä.

Vaikutukset poronhoitoon

Poronhoito on ekstensiivinen maankäyttömuoto, jonka kannattavuus perustuu laajoihin laidunalueisiin ja porojen luontaisen laidunkierroon mukaiseen vapaaseen laiduntamiseen. Paliskunnan toiminnalliseen ympäristöön kuuluvat erilaiset laidunalueet (mm. kesä, talvi, rykimä, vasoma), ja niille siirtymiseen käytettävät alueet, sekä paliskunnan poronhoidon toiminta-alueet ja infrastruktuuri (mm. kuljetusreitit, erotusaidat, kämpät, laidunkiertäidat ym.). Paliskunnan toiminta on suunnitelmallista elinkeinon harjoittamista. Kaikki paliskunnan alueelle tuleva uusi toiminta vaikuttaa poronhoitoon, sillä paliskunta eri osineen on yhtenäinen toimintaympäristö. Eri alueiden merkityksen suuruus vaihtelee paliskunnan sisällä.

Tuulivoimahanke sijoittuu Oijärven paliskunnan syyslaitumille, joka on samalla porojen liisäntymisalue, rykimä-alue. Alueen ympärillä on useita siirtoaitapaikkoja, joihin poroja kootaan niiden ympäristöstä. Oijärven paliskunnassa on perinteisesti käytetty tarpeen mukaan paikan päälle rakennettavia siirtoaitoja porojen erottelemiseen ja kiinteitä erotusaitapaikkoja on muutamia. Siirtoaitapaikat ovat kuitenkin vakiintuneita. Hankealue sijoittuu melko lähelle poronhoitoalueen rajaa.

Oijärven paliskunnan aiempien kannanottojen mukaan esimerkiksi Myllykankaan tuulivoima-alue on vaikeuttanut ja hidastanut poronhoitotöitä kesällä, kun metsät on hakattu ja porot ovat tulleet räkkäsuojaan alueelle ja sitten hajonneet pienempiin parttioihin, joita on vaikeampi koota aitaan vasanmerkkintää varten. Jos vasat jäävät merkitsemättä, niitä ei voida erottaa omistajansa omaisuudeksi esim. liikennevahinkotilanteessa. Tällöin porosta saatava vahingonkorvaus tai teurastuotto ei tule poronhoitajalle. Tuulivoima-alueelle tulee lisää uusia teitä, jotka pidetään ympäri vuoden auki. Porot lähtevät helposti kulkemaan teitä pitkin. Paliskuntaa huolestuttaa porojen siirtyminen enenevässä määrin viljelyksille ja asutuksen piiriin sekä poronhoitoalueen ulkopuolelle. Tämä johtaa ristiriitaihin alueella asuvien ihmisten kanssa ja lisätöihin ja kustannuksiin, kun poroja täytyy siirtää takaisin oikeille alueille. Porojen aiheuttamien vahinkojen estämisestä ja korvaamisesta aiheutuu kustannuksia paliskunnalle. Poronhoitoalueen rajalla ei ole aitoja. Etenkin syksyllä metsästysaikaan hirvikoirat häiritsevät poroja, jolloin niitä voi siirtyä enemmänkin poronhoitoalueen ulkopuolelle. Metsästyspaine alueella voi lisääntyä teiden rakentamisen ja parantamisen vuoksi.

Tuulivoimahankkeista aiheutuu välittömiä laidunten menetyksiä ja muutoksia. Mikäli porot välttävät tuulivoima-aluetta ja sen lähialueita häiriön (rakentaminen, voimaloiden liike, ääni, välke lentoestevaloista) vuoksi tai niitä ei voida enää käyttää poronhoitotoissa, aiheutuu laajemmille alueille ulottuvia välillisiä laidunmenetyksiä. Lukuisten pohjoismaisten tutkimusten mukaan etenkin vaatimet (yli 80 % porokarjasta) ovat herkkiä ihmistoiminnan ja infrastruktuurin aiheuttamalle häiriölle, varsinkin kevättalvella tiineyden loppuvaiheessa, vasoma-aikana ja sen jälkeen (Skarin & Åhman 2014). Etenkin Ruotsissa on tutkittu poronhoidolle aiheutuvia vaikutuksia tuulivoiman osalta. Skarinin ym. (2015) mukaan vasomaisaikana porovaatimet välttivät tuulipuistoja niiden rakentamisaikana jopa 3,5 km päähän alueesta. Tolvanen ym. (2023) tarkasteli yhteenvetojulkaisussaan 84:aa vertaisarvioitua tutkimusta maailmalta. Tutkimuksen mukaan porot välttävät tuulivoimaloiden alueita keskimäärin 5 km säteellä. Suurin osa tutkimuksista on tehty nykyistä pienemmillä voimaloilla, ja välttäminen voi olla vielä suurempaa nykyisillä voimalatyypeillä (Tolvanen ym. 2023). Porojen laidunalueen välttämistä ilmeni sekä elinpiirin valinnan tasolla, että elinpiirin sisällä tapahtuvalla laitumen valinnan tasolla. Porot myös lakkasivat käyttämästä tai käyttivät vähemmän tuulipuistojen läheisistä vakiintuneista kulkureiteistään ja liikkuivat nopeammin alueen poikki (Skarin ym. 2015). Tuulivoimaloiden aiheuttama häiriö (melu ja liike) porojen laiduntamiselle vasoma-aikana on todettu myös hankkeiden toiminnan aikana (Skarin ym. 2018).

Ympäristövaikutusten arviointi

Ympäristölle aiheutetut muutokset vaikuttavat aina poronhoitoon. Poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten asianmukaiseen selvittämiseen ja huomioon ottamiseen suunnittelussa ohjaa paitsi poronhoitolaki, myös YVA-laki sekä alueella voimassa olevat maakunta- ja osayleiskaavat.

YVA-selostuksessa mainitaan, että Iso Rytisuon tuulivoimahankkeen alueen laajuus on noin 1,15 % paliskunnan pinta-alasta ja hanke sijoittuu porojen syyslaidunalueelle kattaen siitä noin 14,7 km² eli 22 % kyseisestä syyslaitumesta. Arvioinnin keskittyminen pinta-aloihin on epäolennaista vaikutusten ymmärtämisen kannalta ja pahimmillaan johtaa harhaan, kun energiarakentamisesta aiheutuvia häiriövaikutuksia, kumuloituvia vaikutuksia ja muita yhteisvaikutuksia muun olemassaolevan maankäytön tai muiden alueella olevien hankkeiden kanssa ei oteta riittävästi huomioon. Pinta-alaan keskittyminen ei anna kattavaa käsitystä aiheutuvista vaikutuksista laidunpinta-alan käytettävyyteen tai poronhoidon järjestymiseen, eli poronhoitoon toiminnallisena kokonaisuutena. Jos arvioinnissa lasketaan pinta-ala vaikutusta, niin se olisi suhteutettava sen alueen paliskunnan osan käytettävissä olevaan laidunpinta-alaan. Jos arvioidaan häiriövaikutuksia, on se suhteutettava paliskunnassa jo olevaan erilaisesta infrastruktuurista aiheutuvaan häiriövaikutukseen ja nähtävä kumulatiivisena (vrt. Kumpula et al. 2019). YVA-selostuksessa mainitaan, että syyslaidunalue, jolle hankealue sijoittuu, on paliskunnan eteläisin ja hieman erillään muista samantyyppisistä laitumista, jolloin sen merkittävyys korostuu paliskunnan eteläosan poroille. Tämä ei kuitenkaan näy vaikutusten merkittävyyden arvioinnissa, joka pohjautuu pitkälti suoran laidunmenetyksen kautta tehtyyn arvioon.

Vaihtoehdossa VE 1 laidunalueen menetys on arvioitu pienenä muutoksena ja vaihtoehdossa VE 2 kohtalaisena muutoksena. Vaikutukset porojen laidunten käyttöön, poronhoitotyöhön sekä sosiaalisiin ja kulttuurisiin tekijöihin on nähty kohtalaisena muutoksena. Oijärven paliskunta on eri mieltä vaikutusten merkittävyyden arvioinnista. Paliskunta on hankealueen kohdalta kapea, hankealue ja sen häiriö- sekä välttämisaalueet kattavat ison osan paliskunnan eteläosasta, estäen porojen luontaisen laidunkierroksen paliskunnan

pohjois- ja eteläosista. Oijärven paliskunta näkee hankkeessa suurena huolena sen, että porot ohjautuvat kulkeutumaan poronhoitoalueen ulkopuolelle, joka aiheuttaa paliskunnalle ongelmia sekä lisäkustannuksia, sillä poroja tulee hakea ja kuljettaa pois alueelta. Hankkeen vaikutukset kohdistuvat erityisesti eteläosan paliskunnan syys- ja toiminta-alueisiin. Oijärven paliskunta näkee, että hankkeen vaikutukset nousevat suureksi, etenkin paliskunnan eteläosaan. Paliskuntain yhdistys yhtyy tähän näkemykseen. YVA-selostuksessa kerrotaan, että sähkönsiirtoreitillä ei ole arvioitu olevan vaikutuksia millekään osa-alueelle, sillä sähkönsiirtoreitit sijoittuvat olemassa olevan infrastruktuurin yhteyteen. Millä perusteella ei arvioida olevan minkäänlaisia vaikutuksia? Levennetäänkö esimerkiksi nykyistä voimajohtokäytävää? Tällöin ainakin jonkinlaisia vaikutuksia voi syntyä poronhoidolle.

Yhteisvaikutusten arvioinnin osalta YVA-selostuksessa mainitaan, että paliskunnan läntisiin osiin sijoittuviin tuulivoimahankkeisiin ei Iso Rytisuon hankkeella arvioida olevan yhteisvaikutuksia. Tämä ei pidä paikkaansa. Kaikkialle paliskunnan alueelle tulevalla toiminnalla on vaikutusta koko paliskuntaan, sillä paliskunta eri alueineen on yhtenäinen toimintaympäristö. Etenkin sosiaalisten ja kulttuuristen vaikutusten osalta useilla suunnitteilla ja toiminnassa olevilla hankkeilla on yhteisvaikutuksia siihen, miten poroelinkeinon jatkuvuus ja tulevaisuuden toiminta- ja kehittämisellätykset nähdään. YVA-selostuksessa arvioidaan, että kokonaisuudessaan useiden tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutukset Oijärven paliskunnan eteläosan poroelinkeinolle kohoavat merkitykseltään ko. hanketta suuremmiksi. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan arvioida vaikutusten merkittävyyttä ollenkaan. Oijärven paliskunta ja Paliskuntain yhdistys näkevät, että yhteisvaikutukset kaikkien paliskunnan alueella toiminnassa ja suunnitteilla olevien hankkeiden osalta nousevat kohtuuttomiksi.

YVA-selostuksessa kerrotaan, että tuulivoimalla on positiivinen vaikutus ilmastonmuutoksen hidastamisessa, joka on myös merkittävimpiä uhkatekijöitä poronhoidolle. Muu maankäyttö vaikuttaa kuitenkin negatiivisesti poronhoidon ilmastonmuutoksen sopeutumisen mahdollisuuksiin sillä nimenomaan monimuotoiset ja riittävän laajat sekä rauhalliset laitumet ovat avainasemassa sopeutumisessa. (Rasmus, ym. 2023.)

Menettelyssä tulee etsiä toimenpiteitä haitallisten vaikutusten estämiseen, lieventämiseen ja kompensointiin yhteistyössä alueen poronhoidon harjoittajien kanssa. Lisäksi Iso Rytisuon hankkeessa on välttämätöntä selvittää poronhoitoon kohdistuvat yhteisvaikutukset paliskunnan alueella ja lähialueella olemassa ja suunnitteilla olevien hankkeiden kanssa.

Lopuksi

Alueen maakunta- ja osayleiskaavoista tulee määräyksiä, jotka YVA-lain ja poronhoitolain kanssa edellyttävät erityistä poronhoidon huomioon ottamista suunnittelussa ja sen toimintaedellytysten *turvaamista*. YVA-menettelyssä tulee arvioida asianmukaisesti kaikki poronhoitoon kohdistuvat vaikutukset. Hankkeessa korostuu yhteisvaikutusten arvioinnin tarpeellisuus alueella toimivien tai sinne suunniteltujen muiden tuulivoima- ja aurinkovoima-alueiden kanssa.

Tuulivoimahankkeen rakentamisesta ja toiminnasta aiheutuvat haitat tulee pyrkiä lieventämään ja ne haitat, joita ei voida lieventää tulee korvata Oijärven paliskunnalle täysimääräisesti. YVA-menettelyn aikana on tavattu paliskuntaa ja neuvoteltu kerran PHL53§ kaltaisesti ja näitä aloitettuja neuvotteluja on syytä jatkaa. Hankkeen vaikutusten estämis-, lieventämis- ja kompensatiokeinoista tulee sopia paliskunnan kanssa. Paliskunta on pitänyt

mahdollisena haittojen lieventämiskeinona esimerkiksi turvetuotannosta poistuneiden alueiden ennallistamista tai riistapeltojen perustamista alueelle, jotta porojen kulkua poronhoitoalueen ulkopuolelle voitaisiin pyrkiä estämään. Tätä olisi syytä edistää yhteistyössä paliskunnan kanssa.

Oijärven paliskuntaa huolestuttavat erityisesti lukuisten hankkeiden yhteisvaikutukset alueen poronhoitoon, jotka muodostuvat kohtuuttomaksi alueen poronhoidolle. Paliskuntain yhdistys yhtyy tähän näkemykseen.

Viitteet

Kumpula, J., Siitari, J., Siitari, S., Kurkilahti, M., Heikkinen, J. & Oinonen, K. (2019) Poronhoitoalueen talvilaitumet vuosien 2016–2018 laiduninventoinnissa. Talvilaidunten tilan muutokset ja muutosten syyt. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 29/2019. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/543976>

Rasmus, S., Landauer, M., Lehtonen, I., Mettiäinen, I., Sorvali, J., Kumpula, J., ...& Turunen, M. (2023). Porotalouden sopeutuminen ilmastonmuutokseen: miten ilmastonmuutoksen haitalliset vaikutukset voidaan minimoida? CLIMINI99 hankkeen loppuraportti. Arktisen keskuksen tiedotteita, 64. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-363-1>

Skarin A. & B. Åhman (2014). Do human activity and infrastructure disturb domesticated reindeer? The need for the reindeer's perspective. Polar Biology 37 s. 1041-1054.

Skarin, A. Nellesmann C. Rönnegård L. Sandström P. & H. Lundqvist (2015). Wind farm construction impacts reindeer migration and movement corridors. Landscape Ecology 30: 1527-1540.

Skarin, A., Sandström, P., Alam, M. (2018). Out of sight of wind turbines—Reindeer response to wind farms in operation. Ecology and Evolution 2018; 1–14.

Tolvanen, A., Routavaara, H., Jokikokko, M. & Rana, P. (2023). How far are birds, bats, and terrestrial mammals displaced from onshore wind power development? – A systematic review. Biological Conservation, 288, Elsevier. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2023.110382>.

Mielipiteet

Mielipide 1

Yli-iin vetovoima ja luonnonläheisyys kärsii pahasti tällaisten hankkeiden johdosta. Ja piilaa siellä asuvien ihmisten ja eläinten asuinympäristön. Tällaista ei voi hyväksyä missään mittakaavassa. Yli-ii kantaa jo oman vastuunsa sähköntuotannosta padotun iijoen ja pahkakosken tuulivoiman takia. Vaikkakin edellämainittu alue kuuluukin iille mutta haitat ovat yli iiläisillä. Tuulivoiman haitan voi havaita helposti kun ajelee pahkakoskelta kipinään päin jokivartta myöten niin kilometrikaupalla näkyy myllyjä iijoen varrella ja monet kodit ovat jääneet siellä näiden myllyjen varjoon. Isorytisuon hanke tai mikään muukaan tuulivoimahanke ei saa enään toteutua yli iissä. Väitän että suurimmalla osalla maalla asuvista on hätähuuto näiden hankkeiden kanssa suomenmaassa kun jokapuolelle on suunnitteilla tällaista luonnon ja asuinympäristön raiskausta. Nyt järki käteen.

Mielipide 2

Hei. Asumme perheen kanssa Yli-iin keskustassa. Tuulivoima hanketta ei tule toteuttaa noin lähelle asutusta. Etäisyys on liian lyhyt alueen omakotitaloihin. Haluamme ettei meitä motiteta tuulivoimaloilla. Huolena vaikutuksista asukkaisiin, asukkaiden terveyteen ja hyvinvointiin. Vaikutus alueen luontoon ja eläimiin.

VEO Uusia tuulivoimalaitoksia ei toteuteta.

Mielipide 3

Minä, Yli-lin asukas ja luonnon sekä paikallisyhteisön puolustaja, esitän ehdottoman vastustukseni Iso Rytisuon tuulivoimahankkeelle. Tämä hanke on täysin kestämaton, tuhoisa ja epäoikeudenmukainen paikallisille asukkaille, ympäristölle sekä alueen elinkeinoille. Se ei palvele alueen etua millään tavalla, vaan on ainoastaan voitontavoittelua paikallisten kustannuksella.

1. Ympäristötuho ja luontoarvojen vakava vaarantuminen

Iso Rytisuon alueella sijaitsee:

-Korvaamattomia luonnonsuojelualueita, joiden ekosysteemi tuhoutuu, mikäli raskaat rakennustyöt ja infrastruktuurin muutos toteutuvat.

-Natura 2000 -alueita, joihin kohdistuvat ympäristötuhot voivat olla pysyviä ja mahdottomia korjata.

-Pohjavesialueita, joiden pilaantumisriski kasvaa huomattavasti, vaikuttaen suoraan alueen vedenlaatuun.

-Herkkää elämistää ja kasvillisuutta, jotka eivät kestä laajamittaista rakentamista ja jatkuvaa häiriötä.

-Metsäekosysteemejä ja soita, joiden biodiversiteetti on ainutlaatuinen ja vaarassa tuhoutua rakentamisen ja teiden rakentamisen myötä.

Tuulivoimaloiden aiheuttama luonnon monimuotoisuuden menetys on pysyvä. Tämä on yksiselitteisesti vastuutonta ja kestämatonta.

2. Asukkaiden hyvinvoinnin ja elinkeinojen romahdus

Tuulivoimaloiden vaikutukset asukkaille ovat musertavia:

-Sietämätön meluhaitta vaikuttaa niin yö- kuin päiväaikaan, häiriten unta, terveyttä ja mielenterveyttä.

-Välkevaikutukset ja punavalon häiriöt tekevät asumisesta epämiellyttävää ja voivat aiheuttaa stressiä sekä terveysongelmia.

-Maiseman täydellinen pilaantuminen laskee kiinteistöjen arvoja dramaattisesti ja tekee alueesta epävihtyisän.

7. Yhteisvaikutukset ja alueen elinkelpoisuuden heikkeneminen

26.6.2025

Yli-lihin suunnitellut tuulivoimahankkeet muodostavat yhdessä niin valtavan rasitteen alueelle, että sen elinkelpoisuus ja vetovoima ovat vakavasti uhattuna. Iso Rytisuon lisäksi suunnitteilla on useita muita hankkeita, ja yhdessä ne:

-Tukahduttavat alueen maiseman ja tekevät siitä tuulivoimateollisuuden alaisuuteen joutuneen alueen.

-Luovat jatkuvan ja häiritsevän ääni- ja välkevaikutuksen, joka ulottuu laajalle alueelle.

-Häiritsevät niin ihmisiä, eläimiä kuin ekosysteemiä monin tavoin, joista monet eivät ole edes täysin tiedossa.

-Vähentävät pysyvästi alueen houkuttelevuutta niin asumisen, matkailun kuin elinkeinojen kannalta.

8. Syyt ettei maakuntakaava antanut edellytyksiä on:

Kyseisellä hankkeella olisi vaikutuksia Natura-alueiden lisäksi myös linnustoon ml. Peto-lintumuutto, arvokkaihin maisema-alueisiin ja rakennettuun kulttuuriympäristöön, asutukseen ja poronhoitoon sekä yhteisvaikutuksiin muiden lähialueen tuulivoimahankkeiden kanssa

Yhteenvedo: Hanke on torjuttava heti ja pysyvästi

Minä, Yli-lin asukas, vaadin ehdottomasti, että Iso Rytisuon tuulivoimahanketta EI tule toteuttaa. Tämä hanke on haitallinen, perusteeton ja tuhoisa alueelle, eikä sillä ole mitään oikeutusta. Se on ristiriidassa ympäristönsuojelun, paikallisten elinkeinojen ja asukkaiden hyvinvoinnin kanssa. Tämän tuhoisan hankkeen hyväksyminen olisi vakava virhe, jolla olisi peruuttamattomat seuraukset. Se ei saa toteutua!

Mielipide 4

Emme hyväksy tuulivoimala hanketta iso rytisuolle, koska luonnon monimuotoisuus kärsii. Lisäksi alueella on poronhoitoa ja alue on lintujen pesimäaluetta.

Vaikuttaahan tämä myös ihmisten viihtyvyyteen ja marjastus maihin.

Lisäksi kiinteistöjen hinnat ropisee alas kun rupelleja on joka paikka täynnä.

Natura alueen ympäristössä metsästysmaat menettää tarkoituksensa. Alueella on myös massoittoa muuttolintuja.

Mielipide 5

Mielipiteenäni ja kannanottonani Iso Rytisuon tuulipuistohankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostukseen esitän seuraavaa: Halajärven loma-asutukselle tuulipuiston aiheuttama kokonaishaitta on arviointiselostuksessa merkittävästi aliarvioitu, eikä selostus siten anna objektiivista kuvaa tuulipuiston haittavaikutuksista.

- Tuulipuistoalue paikantuu lähimmillään alle 1,5 kilometrin etäisyydelle Halajärvestä, jonka piirissä on yli 40 rakennettua lomakiinteistöä. Tuulimyllyt toisivat ratkaisevan merkittävän ja pysyvän maisemahaitan ja -heikennyksen kaikille lomakiinteistöjen haltijoille. Lisähaittoina tulisivat välkevalo-, melu- ja matalataajuusvaikutukset, sekä Halajärven lähiympäristön luonto-olosuhteiden

merkittävä heikentyminen. Näiden yhteisvaikutuksena kiinteistöjen käyttöarvo ja taloudellinen arvo alenisivat merkittävästi.

- Iso Rytisuon alueelle suunniteltua tuulipuistoa ei pidä rakentaa, ja alue tulee pysyvästi rauhoittaa tuulivoimarakentamiselta.

Mielipide 6

Ohessa mielipiteitä miksi kyseistä tuulipuistoa ei tulisi rakentaa:

Alue rajautuu heti monimuotoiseen Kuisuon Natura-alueeseen. Kuten selvityksestäkin ilmenee, alueella on runsaslukuinen linnusto ja esiintyy myös yksi suojeltu laji. Perheelämmme on kesänviettopaikka kalaisan Halajärven rannalla, jossa olemme saaneet viettää laadukasta vapaa-aikaa luonnosta nauttien jo vuodesta 2005 alkaen. Alueella pesii ja pitää muuttoreittinä mm joutsenet, kurjet ja hanhiparvet, maakotkakin vierailee järvellä säännöllisesti, joten sekin ilmeisesti pesii myös alueella. Metsäkanalinnusto alueella on myös runsas.

Halajärven vedenlaatu on myös todettu viimevuosien tutkimuksissa elinvoimaiseksi ja innokkaana kalastajana voin todeta, että järven kalakanta voi todella hyvin. Läheisestä Vähäjärvestä tulee Halajärveen suurin laskuoja, Vähäjärveen laskee vastaavasti kaksi luonnon ojaa; Alimmainen- ja Ylimmäinen kusioja. Nyt kaavoitettu tuulivoima-alue ja siellä louhaisimmat voimalat sijoittuvat suoraan tämä Ylimmäisen kusiojan päälle, joten on ilmeinen vaara, että osa luonnonveden virtauksesta estyy tai vähintäänkin laadultaan heikkenee ja näin huonontaa Halajärven virkistyskäyttöä. Edellä mainittujen seikkojen lisäksi, maisemallinen vaikutus erämaiseen luontoon on suuri -> välke ja äänivaikutukset. Arviointiselostuksen liite 3 mukaan, kyseisestä tuulivoimahankkeesta on lähetetty asukaskysely, kaikille alle 7 km etäisyydellä asuville sekä mökkiläisille. Meille sitä ei ole tullut, joten siltä osin velvoitteet eivät näytä täyttyneen. Halajärvellä mökkeilevän perheemme ja muiden mökkiläisten puolesta, ystävällisin terveisin.

Mielipide 7

Taustaa:

Olen koulutukseltani filosofian maisteri ja olen toiminut yli 30 vuotta biologian- ja maantiedon opettajana yläkoulussa ja lukiossa.

Omistan kesämökin lin kunnan puolella ja todennäköisesti tämän hankkeen tuulivoimalat näkyisivät talviasuttavalle mökille varsinkin pimeäaikaan.

Olen erittäin huolestuneena seurannut tuulivoimahankkeiden etenemistä Yli-lin alueella. Erityisesti lintujen kohtalo huolettaa, sillä niiden määrät ovat laskeneet huomattavasti. Pi-meiden ja hiljaisten alueiden hupeneminen vaikuttaa ihmiseen ja eläimiin.

Periaatteellinen ristiriita:

Kun tällä hankkeella ei ole maakuntakaavassa tv-merkintää, niin miksi tätä hanketta viedään eteenpäin? Missä on säädetty tai määrätty, että hanke voi edetä ei-seudullisena, vaikka se tässä tapauksessa on **kumottu pois luontoarvojen vuoksi maakuntakaavasta?**

Arviointiselostuksessa Iso Rytisuon alueelle mainitaan seuraavat merkinnät maakuntakaavassa: turvetuotantoalue, ohjeellinen pääsähköjohto, mineraalivarantoalue ja poronhoito-alue. Em. merkinnät mielestäni riittävät.

Arviointiselostuksessa on kyllä sivuja luettavaksi. Sivulla 8 olevan kappaleen Kaavoitus olisi voinut kirjoittaa niin, että sen ymmärtää. Perustelut hankkeelle eivät ole vakuuttavia!

Mielipide ja pyyntö:

Kannatan Iso Rytisuon tuulivoimahankkeen vaihtoehtoa VE0.

Pyydän, että yhteystietoni salataan ja että saan tietoa hankkeen etenemisestä ja että kysymyksiini vastattaisiin.

Mielipide 8

Henkilökohtaisia syitä miksi vastustan tuuli- ja aurinkovoimaloiden rakentamista Yli-lin alueelle.

1. Linnut

Seutu on Perämeren lintujen päämuuttoreitin ja laajan Litokairan suojelualueen välillä laaja selkeä vielä rakentamaton alue, missä linnuilla on mahdollista turvallisesti muuttaa ja pesiä.

Olen sitä mieltä, että Olhavan- ja lijoen välinen alue tulee jättää tuulivoima vapaaksi vyöhykkeeksi.

Linnut seuraavat muuttomatkalla maa merkkejä ja vesistöjä.

"Kevään aamumuutto tapahtuu maalla 0-300m korkeudessa. Yömuutto muuttokorkeus on 50-2000m välillä." Yli puolet muuttavista linnuista muuttaa syksyisin yöllä, joita ei ihmisten tekemissä lintulaskennoissa ole voitu laisinkaan havainnoida. Tiedot Ilmatieteenlaitoksen tutkahavainnoista.

BirdLife on edellisessä energia- ja ilmastomaakuntakaavassa ottanut kantaa "Maakuntakaavalla tulee lisäksi varmistaa, että päämuuttoreiteille sijoittuvat toiminnassa olevat tuulivoima-alueet ovat tuulivoima-alueina vain tämän hetkisten voimaloiden käyttöä. **Maakunta kaavan määräyksiä tulee kehittää sellaisiksi, että niillä estetään päämuuttoreiteillä sijaitsevien voimaloiden uusiminen.** Näin toimien alueiden nykyisille toiminnan harjoittajille ei synny kohtuuttomia taloudellisia menetyksiä, mutta linnustovaikutukset saadaan pitkällä aikavälillä minimoitua."

Ministeriö hyllytti selvityksen tuulivoimasta ja maakotkien reviireistä Kaleva 15.10.2024 Miksi?

2. Pohjavesialueet

Iso-Kynkäänsuo, Latvaselkä ja Koutuanjärvi sijoittuvat lähelle valtakunnallisesti merkittäviä pohjavesialueita, joita muutenkin on jo vähän. Oulun kaupunki on jo vuosia käynyt neuvotteluja saadakseen Viinivaaran pohjavesialueen vedenottoluvan.

3. Tiestön kunto

Oijärvi-Yli-lin välinen tie on jo nyt rakenteeltaan huono kuntoinen. Miten käy lisääntyvän raskaanliikenteen kanssa, sekä lisääntyvä työmatkaliikenne?

4. Aurinkopaneelit

Kaleva 27.2.2025 Aurinkopaneelien tuotantoon liittyy uiguireilla teetetyn pakkotyön riski.

Yli 90 prosenttia Suomeen tuoduista paneeleista valmistetaan Kiinassa. Lisäksi Kiinassa tuotetaan valtaosa paneelien valmistuksessa käytetyistä piipohjaisista komponenteista ja raaka-aineista. Pakkotyötä teetetään erityisesti Kiinassa Xinjiangin autonomisella alueella. Enemmän kuin joka toisesta Finnwatchin aurinkopaneelien toimintaketjusta löytyi yrityksiä jotka on yhdistetty Xinjiangiin tai suoraan uiguureilla teetettyyn pakkotyöhön.

Aurinkopaneelien aidatut alueet aiheuttaa linnuille ja eläimille kiinnijäämisriskin.

5. Turvetuotantoalueet

Toiminnasta poistettavat turvetuotanto alueet pitäisi mahdollisuuksien mukaan ennallistaa ja tehdä kosteikoiksi, jotta ilmaston muutoksen vuoksi suurentuvat sademäärät saadaan mahdollisuuksien rajoissa pidätettyä maastossa, niin että jokien eloperäinen kuormitus saadaan minimoitua.

6. Sähkönsiirtolinjat

Eduskunta ei ole saanut ratkaistua maanomistajille maksettavaa korvausta liikevoittoa tavoittavien tuulimyllyalueiden omistajien siirtolinjoista. Omistajat yleensä ulkomailla olevia yrityksiä.

Näihin siirtolinjoihin törmää vuosittain lintuja kuolettavasti.

Siirtolinjat pirstaloittavat maisemaa ja siirtolinjamaksut maksaa tavallinen kuluttaja.

7. Sähkön tarve

"Suomi on jo nyt sähkön tuotannossa lähes omavarainen." Maaseudun Tulevaisuus 17.1.2024.

Se millä nyt perustellaan sähkön tarvetta on A. datakeskukset, B.sähköautot ja C.vetytalous.

D. ilmastokriisi

A. Datakeskukset

Kajaaniin rakentaa datakeskusta venäläissyntyinen Englannissa asuva miljardööri Alex Gerko tehdäkseen maailmanlaajuista arvopaperikauppaa, jota käy yhtiön oma tekoäly. 22.1. 2025 yhtiö kertoo tekevänsä Kajaaniin vielä neljä datakeskusta lisää.

Tekniikka&Talouslehti 31.1.2025

Datakeskusten sähköverohinta on vielä käsittelyssä. Normaalit kuluttajat elävät jatkuvassa hintavaihtelussa.

Datakeskukset tarvitsevat harvinaisia metalleja ja kaivosteollisuuden lisärakentamista.

B. Kuka meistä todella haluaa vielä ajaa sähköautolla? Mitä teet sähköauton onnettomuustilanteessa?

C. Vetytalous

Vielä ei ole keksitty sellaista metallia, josta ajan saatossa ei vety alkaisi vuotamaan. Vety ei ole kasvihuonekaasu, mutta sillä on kaksi muuta ilmastoa lämmittävää vaikutusta. Ensinnäkin vety kilpailee metaanin kanssa samoista ilmakehän puhdistuspalveluista. Tämän takia ilmakehään vuotava vety pidentää metaanin elinikää ja kasvattaa sen ilmaston lämmittävää vaikutusta.

Lisäksi vedyn hajoaminen korkealla ilmakehässä synnyttää pikkuruisia jääkiteistä muodostuvia yläpilviä, joilla on voimakas lämmittävä vaikutus toisin kuin pienistä vesipisaroista koostuvilla alapilvillä.

D. Ilmastokriisi

Suomen toimet ilmastokriisin ratkaisussa ovat hyvällä tolalla. Jos pystymme pitämään huolta luontomme monimuotoisuudesta, olemme hyvää matkaa tekemässä ilmastotyötä. Sotaa käyvät maat ja kulutusta hillitsemättömät tavat ovat suurin uhkamme ja isoin tuhlaus tulevaisuudeltamme.

Ilmastokriisiin halutaan hiilensidontaan metsiä. Luonnon monimuotoisuuden ylläpitoon tarvitaan metsiä. Pirstaloituneet metsät ovat myrskytuhoille aina alttiimpia normaaliin metsäpeitteeseen verrattuna.

8. Tuulimyllyt tulevat näkymään Oijärvelle ja niillä on vaikutusta tulevaisuudessa kiinteistöjemme arvoon. Kuka sitten mitäkin arvostaa?